

ПТИЦА ОД САПУНА

ПТИЦА ОД САПУНА

Марија Елизабет
Брагадотир

Са исландског превела
Татјана Латиновић

Наслов оријинала
María Elísabet Bragadóttir:
SÁPUFUGLINN

Copyright © 2022, María Elísabet Bragadóttir
Copyright © 2026. за српско издање, Хеликс

Published by agreement with
Copenhagen Literary Agency ApS, Copenhagen
Serbian edition published by arrangement with
Agentia Literara Livia Stoia

Издавач
Хеликс

За издавача
Бранкица Стојановић

Уредник
Бојан Стојановић

Лекџор
Весна Ђукић

Шпампа
Ф.У.К., Београд

Типографија
Adobe Text Pro

Прво издање

ISBN: 978-86-6024-148-3

Смедерево, 2026.

www.heliks.rs

**Co-funded by
the European Union**

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

САДРЖАЈ

Срећан рођендан 7

Птица од сапуна 25

Патуљчица са уветом 73

СРЕЋАН РОЂЕНДАН

Бјарки представља Фон и мене својим пријатељима који су се сјатили око нашег стола и окрећу главе, у потрази за слободним столицама. Рукујем се са свима њима, али ми мозак не региструје ниједно име. Сви изгледају као репродукција истог типа, делују старији него што јесу, имају средовечне записке и под рукама држе перјане јакне.

Ово је Фон, каже Бјарки, а затим оклева, јер нема појма чиме се Фон бави и не зна шта би могао да каже о њој. Уместо тога се окреће према мени и представља ме као своју пријатељицу.

Она је биолог, доктор биологије ни мање ни више, и те како се одазива на ту титулу, каже и гестикулира помпезно, а ја се смејем и покушавам да игноришем израз лица моје пријатељице.

Да, врло ми је важно да користим ту титулу, не одговарам ни на шта друго, кажем као надмено.

Бјарки се насмеје грохотом. Смех му је превише срчан. Другари му изгледају збуњено, један од њих показује на слободан сто на другом крају локала.

Сешћемо тамо, навратићу до вас касније, каже Бјарки, а ја му се смешим. Спотиче се на степеник пред шанком и Фон му се смеје. Ја јој се не придружујем.

Баш лепо од тебе што си увек тако добра према њему, каже она. У гласу јој осећам благи оптуживачки тон.

Али не мислим тиме да кажем да га ти нешто ложиш, додаје.

Ах, тај склоп, *ложиши некога*. Јако ме нервира, одговарам јој.

Ма да, знам, зато сам и рекла да, знаш већ –

Веома је нездрав тај захтев који се намеће женама, да морају носити одговорност за осећања свих око њих.

Да, ма да, управо тако, надам се да нисам звучала као да –

Жене су често стављене у ту улогу, против њихове воље, да морају водити рачуна о емоцијама свих људи око њих, мислим да је то без везе, настављам с прекрштеним рукама, а Фон се слаже са мном.

Да, наравно, потпуно се слажем с тобом, рече.

Када жене саме себе подвргавају таквој тиранији, то није ништа друго него дегенерисани мачизам, а о томе се премало прича, кажем и ни сама не знам где сам чула ту фразу.

Дегенерисани мачизам?, понавља Фон за мном.

Да, одговарам, а она ћути. Не воли жустру полемику у разговорима. Само клима главом и прелистава нешто у телефону. Показујем јој јучерашњу слику моје ћерке, коју сада чувају баба и деда.

О, види то мало створење, много је слатка, каже Фон нежним гласом и, иако јој речи не звуче испразно, осећам да је у мислима негде другде. Немирна је, предлаже да посетимо њеног пријатеља који има стан у близини.

Зове се Викар. Симпатичан је. Шта кажеш, јеси за то?

Кажем да нисам претерано расположена. Дури се и прстима нестрпљиво куцка по чаши вина.

Он је архитекта, био је асистент професора на једном предмету док сам студирала, каже Фон.

Није баш занимљиво бити трећи точак, кажем.

Можемо да поведемо Бјаркија, радо ће оставити своје пријатеље кад чује да ти идеш, у ствари мислим да би му било жао да одеш. У ствари га не можемо оставити овде, каже Фон брижним гласом, који је потпуна лаж.

Не пада ми на памет да питам Бјаркија да ли хоће да збрише с нама на неку кућну журку, кад је ту са својим друштвом, кажем. Фон се дури. Наставља да ме гњави, а ја уздишем.

Слушај, каже и диже главу од телефона. Код њега је у посети неки његов пријатељ, тако да ћеш ти бити четврти точак.

*

Стан је неуредан, налази се у приземљу оронулог службеног простора у којем је пре неколико деценија пословала нека фабрика. Не могу да проценим да ли се ради о нечијем дому или је то само прљава радна просторија. Викар има четрдесетак година, оштар поглед и бркове. Пружа ми руку и ја се килаво рукујем, прсти су му мали и кошчати.

Баш лепо име. Викар. Тако необично, кажем. Пружа ми конзерву пива и гледа ме равно у очи, али се не захваљује на комплименту. Није ми симпатичан и није ми јасно шта Фон види у њему.

Хогни, каже његов пријатељ и граби ме за руку. Много је млађи од Викара, рекла бих и да је млађи од мене. Има најлепше лице које сам икад у животу видела и одмах постаје енигма. Како људи с тако лепим лицем могу да живе нормалним животом? Како је могуће да постоје било где осим у неком класичном филму?

Зар ти се Хогни не чини прелеп?, пита ме Фон док качимо капуте на чивилук у предсобљу.

Да, јако.

Наравно да је премлад за нас, а уз то је и наркоман, додаје брзо.

А, стварно, одговарам.

Алкохоличар и на амфетамину, али тек је завршио терапију, каже и одмотава свој дугачки шал. Климам главом. Подсећа ме на неког познатог страног глумца, али не могу да се сетим којег.

*

Викар је раширио велике листове папира и он и Фон се надвијају над њима, слепоочнице им се додирују. Хогни пали цигарету шибицом.

Никад нисам видела такву кутију цигарета, кажем.

Купио сам их у аутомату на психијатрији у Вогуру, каже. Климам главом с благим осмехом на лицу, како би иначе требало да реагујем?

Је ли теби рођендан данас?, пита и одувава дим кроз зазор на прозору.

Није, одговарам и није ми јасно одакле му та идеја.

Честитам, каже, да ли ти је био леп дан?

Па, онако, како често рођендани знају да буду, кажем неуверљиво, иако сам му управо рекла да ми није рођендан данас.

Он не одговара, само климне главом и гледа кроз прозор. Мене је ухватила нека манија.

Да право кажем, сва та фрка око рођендана ми се чини као топ са конфетама да људи не би морали сами себе да погледају у очи, да ли ме разумеш? Јер немамо храбрости да признамо како време тече и полако нас уништава.

Он не реагује одмах и бојим се да ће помислити како сам уображена, па се на силу насмејем и попијем гутљај пива, његов укус се претвара у горак слој на језику. Гледам му руке док тражи песму у телефону. Његов ајфон је стар неколико година; прсти су му дуги и јаки. Подиже поглед и гледа у мене, а моје лице се зажарује.

Јеси Холанђанка?

Молим? Не, нисам.

Слеже раменима.

Изгледаш некако јако здраво, каже. Мој мозак лучи хормоне среће: Он ме обожава. Он ме обожава.

Он не изгледа као неко коме је потребно лечење. Чини ми се као отелотворење лепоте и здравља и неко друго стање ми је незамисливо у вези с њим. Уопште је невероватно да се он родио овде, на овој хладноћи богу иза ногу. Не могу да га замислим како хода Ројдараур-стигуром, пробијајући се кроз оловносиви северац и блузгавицу. Он би могао бити полубожанство.

И ти изгледаш као да си у доброј форми, кажем, а затим следи тишина.

Викар и Фон су у свом свету.

Тако да кад завршиш с тим програмом, јави ми се, па ћу ти објаснити како се то ради, чујем како јој Викар говори.

*

Дођи, каже Хогни. Пењемо се уз степениште, он је иза мене и одједном сам свесна како ми тело изгледа отпо-зади. Стижемо на други спрат и налазимо се у полумрачној просторији, великој и с високим плафоном, а једини комад намештаја у њој је претрпан радни сто. Насред стола је гломазан ваљак папира, дволитрена пластична боца пресечена напола, прљави тостер, отворена кесица са отврднулим ражаним хлебчићима, исцеђене тубе боја и препуна пепељара.

Ово је једном био атеље – каже име уметнице за коју никада нисам чула – али по томе како јој изговара име очито је да би требало да знам ко је.

Стварно? То је њен атеље?, рекох, претварајући се да сам импресионирана.

Да, а сада је то мој атеље, каже, ставља руке у џепове и исправља леђа. Тако једноставан покрет и мењање позиције није никада имало толико јак утицај на моје тело.

Фантастично, додајем, и то је бела лаж јер сам сигурна да је то веома занимљива чињеница, иако се мени лично то не чини.

И ти си архитекта?, питам га.

Нисам, ја сам студирао вајарство, а сад радим свашта понешто, одговара.

Вајарство!, понављам за њим и разгледам собу. Не видим никакве кипове ни алат, али додуше и не знам како вајари раде. Само видим једну циглу на столу.

Никад нисам упознала вајара, кажем и упирем поглед на циглу, како не бих морала да изаберам део његовог лица да одмарам очи.

А чиме се ти бавиш?, пита ме.

Ја сам биолог.

Хогни се смеши и седа с пола гузице на радни сто.

Никад нисам упознао биолога, одговара тихо. Насмејем се и пружам руку према цигли. Она се не миче, можда је залепљена за сто. Хогни ставља своју руку на моју.

Забрањено је дирати, каже и опрезним покретом ми помера руку са цигле.

То је нека важна цигла?, питам.

Ма само те зафркавам, каже и онда се загледамо једно другом у очи. С великим самопоуздањем ме привлачи себи, као да је то најнормалнији наставак ситуације. Ја затварам очи, истурам браду и љубимо се. Он ми подиже џемпер и ставља руку на леђа, осећам испупчење у његовим панталонама, а затим ме пажљиво одгурне од себе и пита да ли бих хтела да се вратимо у друштво.

Не бисмо смели да будемо безобразни, каже.

У шоку сам и смешим се на силу. Силазимо низ степенице и чујем Фон како се смеје нечему што јој је Викар рекао. Хогни седа у офуцану фотељу. Њих двоје заћуте, али видим како се Фон смеши.

Јеси за?, пита Викар, а питање је упућено Хогнију. Он му не одговара, само намешта загонетни израз лица, који

би могао да значи и да и не, тако је леп да ја морам да се натерам да гледам у нешто друго. Бацам поглед на телефон и видим да сам пропустила позив од маме. Викар се окреће према нама.

А ви, девојке, шта кажете? Јесте ви за?

Може, зашто не, слаже се Фон.

Ја не бих, одвратим, помислим на ћерку и одједном, ни од куда ме спопадне суморно расположење. Телефон ми завибрира, али га враћам у џеп кад видим Бјаркијево име на екрану.

Викар ме гледа. Нагиње главу и намешта израз лица који би вероватно требао бити замишљен, али мени се чини арогантан и нервира ме. Сам је себе убедио да може скинути све слојеве са мене док не дође до саме сржи. Не свиђа ми се.

А ти си као разумна, зар не?, пита. Не одговарам, него гледам у Хогнија и пожелим да он нешто каже, али он не гледа у мом правцу, него се смеје, неугодно му је. Фон се прави као да помно проучава скице, јагодицама прстију помера папире по столу.

На шта то мислиш?, одговарам му.

Знаш шта мислим, разумна. Јеси ли?

Не знам.

Јеси ли или ниси?

Покушавам да успоставим контакт очима са Фон, али она се надвила над столом с напућеним усницама као да проучава нешто. Зурим у њу све док не подигне поглед, али га не упућује мени него Викару.

Овде фали четврти цртеж, каже.

Где је клозет?, питам Хогнија, он показује покретом главе према лево. Спуштам се низ три бетонске степенице кроз узак довратак са завесом уместо врата. Даска је тако прљава да ми се бутине лепе за њу, али већ сам села и сад ме мрзи да се правим гадљива. Преко екрана прелеће најави о новој поруци од Бјаркија, не могу се натерати да је прочитам. Отварам албум са сликама ћерке и брзо прелазим преко мора разних верзија њеног лица. Застајем на видеу где она боји масним бојицама и пева песмицу о бродођу на плавим таласима.

Перем руке у малом умиваонику у углу, који деценијама није видео мокру крпу. Вода је хладна, не трудим се да је смлачим. Идем кући.

*

Мени се још и дан-данас деси да ми траже легитимацију кад купујем алкохол, а у овом тренутку у мом животу ми дође да загрлим момка на каси и да му се захвалим, прича Фон кад сам се вратила до њих. Она често зна тако нешто да каже. Понекад прича о ситуацији кад је спасавац на базену мислио да је тамо на часу пливања са основном школом. Обузме ме жеља да кажем нешто иронично, али се уздржавам. Врло је младолика, ситна и има беспрекоран тен, као да никада у животу није заборавила да се намаже кремом за сунце и као да никада није попила ни кап алкохола.

Да ли и тебе тако питају?, пита ме Фон.

Мене? Глас ми звучи промукло.

Не, никада ми се то не дешава. Ваљда сам већ стара.

Ниси, али си висока. Ти си толико елегантна, о томе се ради, каже Фон искрено, а Хогни ме тако погледа да мене у исто време обузме осећај самосвесности и туге.

Ти ниси нормална, каже јој Викар. Не подносим га.

Ја ћу да кренем, додајем, не обраћам се никоме посебно. Хогни ме гледа безизражајно, без речи, само подиже руку с отвореним дланом, у знак поздрава. Ја сам разумна и неинтересантна и нико ме неће.

Ајде, остани још мало, кука Фон и ја намештам на лицу осмех лишен икакве радости. Прати ме у предсобље. Док навлачим други рукав, пита ме да ли се љутим што је то тако испало.

Шта је како испало?

Је ли ти жао што си навратила овамо са мном?

Не, не, обожавам мушкарце који ме понижавају, тако ми је ниско самопоуздање, кажем и намештам боље капу на главу пред огледалцем које виси накриво на ексеру. Крајичком ока примећујем да сам је увредила.

Океј, каже суво. Добро онда што идеш кући.

Окреће се на петама и враћа у собу код њих. Замишљам како им говори да ја увек рано идем кући из провода. Лепо је кад изађе мало, али наравно, увек прва иде кући, има дете и тако, можда им прича.

*

Ходам према Квервисгати, треба да ухватим такси. Одједном чујем да ме неко зове и окренем се. Бјарки се спушта низ малу споредну улицу. Кад приметим како сам нерасположена, потрчи према мени, са изразом очинске

забринутости на лицу, хвата ме под руку као да се боји да ћу смалаксати и пасти на тротоар.

Хеј, је л' све у реду? Послао сам ти неколико порука. Нисам вас нашао. Да ли се нешто десило? Шта је било?

Не, ништа није било, само сам депресивна, промрмљам.

Ех, не можемо увек бити добро расположени, каже он тако саосећајно, да ми натера топле сузе на очи. Дирнуо ме, рекох му да се осећам тако стара.

Ма никад нисам чуо такву бесмислицу. Хајде, хајде. Да узмемо један такси, и ја ионако идем кући, каже.

У таксију ми ставља руку на рамена, као одговоран љубавник.

Нећу да си сама кад се тако лоше осећаш, шапуће и трља ми носом косу. Његов глас је тихи жамор на обали мирног језерцета.

Бјарки није ружан човек, али лице му је безизражајно. Понекад га заборавим чим скренем поглед с њега.

Хоћеш да навратиш код мене на шољу чаја?, питам га кад је такси ушао у моју улицу. Барем то могу да учиним да му се одужим, да скувам чај.

*

Бјарки седа на крај кауча док ја укључујем чајник.

Да ли ће ти сметати ако се пресвучем у удобније панталоне?, питам га, скидам фармерке и кренем да тражим доњи део пицáme, али га не налазим.

Можемо и да прилегнемо мало?, кажем. Одлазимо у спаваћу собу и лежемо на кревет. Вода испарава из чајника и две шоље са сувим кесицама чаја стоје празне у кухињи.

С великим потешкоћама му откопчавам панталоне, он их одгурује низ ноге. Његове нестрпљиве усне траже моје, али се ја несвесно одмичем, па ми он пољупцима прекрива грло.

Увек се тако добро осећам кад сам с тобом, каже. Како се ти осећаш? Јеси још увек потиштена?

Нисам, шапућем након мало времена, иако ми је у једном мучном тренутку дошло да му кажем како се осећам као да сам се заглавила у старом лифту и немам осећај да ли је стао или се ипак креће, нити у којој се згради налази. Лош је осећај мислити да си у затвореном простору, заглављен. Загушљиво је, где год погледам око себе ружна огледала. Да ли то значи да сам депресивна ако се тако осећам, или да ли то само алкохол у мени проговара? Бјарки би сигурно одговорио без оклевања: алкохол.

Руком, коју већ тако познајем, милује ми кичму, зауставља прсте на тренутак на доњем делу леђа, али их не увлачи испод појаса гаћа. Љуби ме нежно у врх носа и браду, а онда оклева, као да размишља да ли је већ дошао тренутак кад може да ме пољуби у уста. Окрећем се на леђа и гледам на рубове плафона.

Тако си лепа кад си замишљена, каже. О чему размишљаш?

Да ли се теби чини да сам ја разумна?

Разумна?

Да.

Хм. Ти си у сваком случају врло интелигентна. Високообразована жена, додаје и љуби ме у образ.

Зар нећеш да будеш разумна?

Не знам шта бих хтела да будем.

Али покушаваш да установиш шта би хтела да будеш?, пита ме Бјарки, а ја осећам како му је напорно да одржава овај дијалог.

Не знам, кажем и насмешим се да мало ублажим атмосферу. Телефон ми вибрира.

Треба да пишким, кажем и носим телефон у купатило. Две поруке. Прва је с непознатог броја и срце ми залупа као лудо.

*Добио сам број од њвоје њријашељице где си? м
њоклон за рођендан ако хоеш да се идимо – хоїни*

Друга порука је од маме, без грешака, сваки зарез на свом месту и велика и мала слова. Обавештава ме да је тата морао да оде у болницу, али није ништа озбиљно, вероватно је само ишчашио глежањ, и још додаје: *Лејо се њроведи вечерас.*

Пажљиво перем руке. Вода је врућа али је не расхлађујем. Терам се да стискам дланове под врелим млазом док врућина не постане неподношљива, учини ми се да ми кожа гори и измичем руке. Бацам поглед у огледало и видим да ми се шминка размазала, па квасим тупфер и чистим шминку испод очију. Сад боље изгледам.

На повратку у спаваћу собу застајем на прагу с руком на довратку. Бјарки је скинуо мајицу и лежи с подигнутим узглављем, савио је јастук иза леђа и навукао јорган све до белих груди. Вертикална вена на челу му дели лице на два дела, оба пуна поверења, уста у луку према горе.

Бјарки, кренем да говорим, али онда заћутим и не могу да се померим. Бјарки –

Је ли све у реду?

Не одговарам одмах. Бјарки се уозбиљи, дубоко уздахне и открива јорган без гледања у мом правцу. Устаје из кревета и дохвата гаће које стоје згужване поред његових ногу. Не могу да се присилим да га погледам у лице и лакнуло ми је што ми је окренуо леђа, иако ми је тешко и да му гледам ноге. У шареним је чарапама које су се већ истањиле на петама. Гаће су му прошаране геометријским дезеном, а његова колена гледана с леђа су слика рањивости.

Ах, данас ми је био тако тежак дан. Мислим да није у реду да радимо нешто само тако, кажем збуњено.

Бјарки навлачи панталоне.

Само тако, понавља тихо.

Ма знаш шта мислим, нас двоје нисмо још ни изашли заједно као пар, кажем емотивно. Не одговара ми и осећам како ми крв лети у образе.

Нема везе, каже он коначно, навлачи џемпер преко главе и пролази поред мене. Потрчим да га претекнем до врата стана.

Знаш да волим да будем с тобом, кажем.

Да, да.

Покушавам да га загрлим, али он се не да, па му некако незграпно ухватим раме.

Мислим да погрешно схваташ све то. Немаш појма колико си ми важан.

Нема никаквих проблема, каже он усиљено и кад је обукао перјану јакну ја му кажем, грцајући:

Бјарки, тата је морао да оде у болницу. Разумеш ваљда да нисам расположена.

Бјарки стоји скамењен с руком на кваци.

Јеси то сад чула?

Да, одговарам тихо.

Шит. Сада, кад си била у клозету?

Да.

Је ли нешто опасно?

Гутам пљувачку пре него што му одговорим, речи ми се једва разазнају: угануо је глежањ.

Молим?

Кажем, не знам. Не знамо да ли је опасно.

Аха, океј. Шит. То је – оклева мало и чеше потиљак прстима десне руке. Осећам како ми се очи пуне сузама.

Није добро, чујем како каже, грли ме, стојимо дуго загрљени на растанку.

Кад сам затворила врата иза њега, стојим неко време у предсобљу. Онда одлазим у собу и лежем на кревет. Протежем се да дохватим телефон, отварам Хогнијеву поруку и одговарам му, шаљем му моју адресу. Шаљем поруку и Фон, извињавам јој се за оно што сам рекла те вечери, објашњавам јој како се осећам и пишем о лифту који се не помера. Кажем јој да је то чудан осећај.